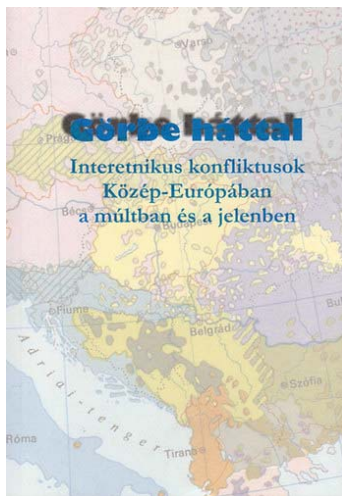

Görbe háttal

Interetnikus konfliktusok Közép-Európában a múltban és a jelenben

Görbe háttal. Interetnikus konfliktusok Közép-Európában a múltban és a jelenben. Szerkesztette: Kupa László. Virágmandula Kft. Pécs, 2011.

A Kupa László által szerkesztett tanulmánykötet a 2010 novemberében, Pécsen, a Magyar Szociológiai Társaság Etnikai és kisebbségkutató szakosztálya, a Pécsi Akadémiai Bizottság, a PTE BTK Történelmi Intézetének Német történelem és kultúra Délkelet-közép Európában alapítványi tanszék által szervezett konferencián elhangzott előadásokat tartalmazza.

A konferenciát 2003 óta minden évben megrendezik. A korábban megjelent kötetek rendkívül széles palettát ölelnek fel. A sorozat elején jellemzően a Közép-Európában, illetve a határ menti térségekben élő kisebbségek etnoregionális, etnokulturális nézőpontból

történő megközelítése jelent meg, míg a későbbi kiadványok a vallás és az etnikum kapcsolatát, a kisebbségi autonómia törekvéseit és a migráció kérdéskörét vizsgálják. A konferenciasorozat sikerességét, kiváló tudományos színvonalát bizonyítja, hogy az évek során elhangzott előadásokból két idegen nyelvű tanulmánykötet is készült: *Ethno-Kulturelle Begegnungen in Mittel- und Osteuropa*, valamint *Minderheitendasein in Mittel- und Osteuropa-interdisziplinär betrachtet* címmel jelentek meg Hamburgban, 2008-ban és 2011-ben.

Közép-Európa a nyelvi és kulturális sokszínűség hazája, ami egyaránt magában hordozza a különböző nemzetiségek súrlódásmentes együttélését, illetve a konfliktusok lehetőségét. A trianoni békeszerződés utáni határmódosítások rendkívül nehezen kezelhető élethelyzetet teremtettek a különböző etnikumok számára. Az etnikai konfliktusok megjelenése a társadalom minden rétegét érintően érzékelhető, a társadalmi szerveződések, többség-kisebbség, állam és állampolgárai viszonylatában egyaránt. A könyv aktualitását bizonyítja, hogy ezek a konfliktusok nemcsak a múltban léteztek, hanem napjainkban is jelen vannak, időszakonként felerősödni látszanak.

A kötetben szereplő tanulmányok három nagyobb tematikai egységre bonthatók.

Az első, történelmi blokkban olyan előadások szerepelnek, amelyek társadalmi, gazdasági, nyelvi, asszimilációs, vallási szempontból mutatták be a Kárpát-medence egyes városait, régióit, valamint vázolták a magyarországi németek történetét és Bibó István Trianonról alkotott nézeteit. Szentirmai László és Tóth József szerzőpáros a társadalmi-gazdasági szempontból fontos városok nemzetiségi összetételének változását tárgyalja 1880 és 2010 között. Az észak-erdélyi magyarság asszimilációs kérdéseinek bemutatása

során Tóth Pál Péter kitér többek között a magyarok elrománosodására, valamint az anyanyelv és a hivatalos nyelv egymáshoz való viszonyára. Font Márta tanulmányában a középkori Magyarországon élő római és ortodox kereszténység Kárpát-medencében betöltött szerepéről, terjedéséről szerezhetünk ismereteket. A Hunyad-Zaránd református egyházmegyei magyar–román kapcsolatok történetének értékelésére Kolumbán Vilmos József vállalkozott. A hazánkban élő németiség Horthy és Hitler iránti lojalitását Gerhard Seewann és egy, a Szovjetunióba kényszermunkára ítélt magyarországi német nő 1945–1949 közötti levelezése alapján Gerner Zsuzsanna tárta fel. Kupa László tanulmányában utal bevezetőjére, miszerint Trianont sokszor „koloncként cipeljük”, következésképpen a konfliktusok a mai napig érzékelhetők.

Az etnikai konfliktusokról szóló blokkban helyet kapó írások a múltban és a jelenben egy-egy régió jellegzetességeként – Partium, Erdély, Vajdaság, a volt Jugoszlávia, Koszovó, Kárpátalja – vizsgálták a kisebbségi és a vallási ellentéteket a magyar–roma társadalmi konfliktus vonatkozásában. Kovács Laura tanulmánya az önkormányzatok diszkrimináció leküzdésére irányuló szerepét mutatta be, egy napjainkban létező, határokon átnyúló önkormányzati hálózat munkásságán keresztül. Az *Interetnikus konfliktusok a Vajdaságban tíz évvel a délszláv háború után* címet viselő tanulmányában Gábrity Molnár Irén az etnikai atrocitások megfékezése érdekében erősebb állami fellépést sürget Szerbiában. Hajdú Zoltán tanulmánya a volt Jugoszlávia területén élő nemzetiségek közötti etnikai konfliktusokat ismerteti az 1990 és 2010 közötti időszakban, míg Hornyák Árpád a szerb–albán etnikai konfliktus újabb fejezetét vizsgálja Koszovó 2004-es függetlenségéért vívott harca kapcsán. A kárpátaljai magyar civil közösség jelenlegi működési formáiról átfogó képet kaphatunk Bayerné Sipos Mónika írása nyomán.

A harmadik tematikus csoport írásai a migráció értelmezési keretein belül vizsgálták az etnikai konfliktusok kérdéskörét. Ebbe a kategóriába illeszthetők a magyar–csehszlovák lakosságcserehez adalékokat nyújtó (Kugler József), a kényszermigráció jelenségének déldunántúli lokális közösségekre gyakorolt hatásairól szóló (Dövényi Zoltán, Szalai Gábor), valamint Magyarország nyugati határszélén, az 1950-es években zajlott deportálásokat bemutató (Munda Hírnök Kornélia) tanulmányok. Végül, de nem utolsósorban Jugoszlávia Kominformból való kizárásának a jugoszláviai magyar és a magyarországi szlovén kisebbségre gyakorolt hatását elemző (Kovács Attila) tanulmány is ezt a blokkot gazdagítja.

A Közép-Európában meglévő etnikai konfliktusok sajátosságainak vizsgálata kiváló lehetőséget teremt az interdiszciplináris megközelítésre. A téma fontosságát, súlyát figyelembe véve minden bizonnyal hosszú ideig tárgyát képezi még az egymástól gyökeresen eltérő megközelítéseket alkalmazó kutatásoknak. Ajánljuk a könyvet mindazoknak, akik felsőoktatási intézményben folytatnak tanulmányokat, történészeknek, földtudományok szakembereinek, továbbá, akik az interetnikus konfliktusok mélyebb struktúráiba szeretnének bepillantást nyerni. A kötet szakszerűségét igazolják az alapos lábjegyzetek, szemléletes ábrák, valamint a tanulmányok angol nyelvű összefoglalói.

Kritikai észrevételként mindössze egy technikai és egy szerkezeti jellegű hiányosságot említhetünk. Az egyes tanulmányokban szereplő térképes ábrák, dokumentummásolatok nem, vagy csak rendkívül nehezen olvashatók. A kötet tanulmányai másfajta tagolásban is elképzelhetőek. Összességében mégis elmondható, hogy a könyv jól szerkesztett, érdekes, tartalmas olvasmány. A konferenciakötet tanulmányai Hajdú Zoltán szavaival élve hozzájárulnak „a konfliktusok, az etnikai, vallási, nyelvi sajátosságok rendező és egyben konfliktust is generáló hatásainak” jobb megértéséhez.